

LATVIJAS REPUBLIKAS TIESĪBSARGS

Baznīcas iela 25, Rīga, LV 1010, tālr. 67686768, fakss 7244074, e-pasts tiesibsargs@tiesibsargs.lv

Rīgā

2014.gada 6.janvārī Nr.1-5/1

**Labklājības ministrei
Ilzei Viņķelei**
Skolas ielā 28,
Rīga, LV – 1331

Zināšanai: **LR Saeimas
Sociālo un darba lietu komisijai**
Jēkaba ielā 11
Rīgā, LV - 1811

Par Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 28.panta trešās daļas piemērošanu

Tiesībsarga birojs 2013.gada 8.maijā vēstulē Nr.1-5/132 vērta Labklājības ministrijas uzmanību uz Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 28.panta trešās daļas civiltiesībām neatbilstošu piemērošanu un aicināja veikt preventīvus pasākumus, lai lemtu jautājumu par ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas pakalpojumu pārtraukšanu klientiem, tiktu ievērotas viņu tiesības un intereses.

Pēc minētā jautājuma aktualizēšanas, Labklājības ministrija ir veikusi atsevišķus pasākumus, tomēr **tiesībsarga ieskatā Labklājības ministrijas darbības nav vērstas uz sistēmisku jautājuma sakārtošanu**, uz ko norāda fakts, ka līdz šim brīdim nav izstrādātas vadlīnijas par kārtību, kādā notiek ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojuma pārtraukšana uz personas iesnieguma pamata, kas iespējami veicinātu visos valsts sociālās aprūpes centros vienveidīgu normatīvo aktu piemērošanu atbilstoši to jēgai un mērķim, kā arī tiktu novērsti iespējamie civiltiesību pārkāpumi.

Tādējādi, lai objektīvi analizētu iespējamus riskus un sniegtu priekšlikumus, tiesībsargs ir apkopojis informāciju par 15 klientiem (Labklājības ministrijas 14.06.2013. vēstulē Nr.36-1-03/1446 norādītie dati), kuri laika posmā no 2013.gada 1.janvāra līdz 2013.gada 20.maijam ir izstājušies no institūcijas un uzsākuši pastāvīgu dzīvi.

Tiesībsargs ieguva informāciju no visām pašvaldībām, kuras minētajā laika posmā saskārās ar reālām situācijām, kad konkrētajā administratīvajā teritorijā

atgriezās uz pastāvīgu dzīvi persona, kura bija pārtraukusi saņemt ilgstošo sociālās rehabilitācijas un sociālās aprūpes pakalpojumu valsts sociālās aprūpes centrā.

[1] Saņemtā informācija norāda uz to, ka **informācijas apmaiņa starp valsts sociālās aprūpes centriem un pašvaldību atbildīgajām institūcijām ir vairāk nekā nepietiekama, lai nodrošinātu klientam ar smagiem garīga rakstura traucējumiem pakalpojumu pēctecību pašvaldībā.**

Valsts sociālās aprūpes centri vairums gadījumos pēc klienta iesnieguma par vēlmi dzīvot ārpus institūcijas saņemšanas, pamatojoties uz Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 28.panta trešo daļu, informē attiecīgo pašvaldību (piemēram, Rīgas domes Mājokļu un vides departamentu, pilsētas vai novada domi, sociālo dienestu) par to, ka klientam pārtrauks pakalpojumu un lūdz klientu nodrošināt ar dzīvesvietu. Vienā gadījumā persona pati nosūtījusi iesniegumu pašvaldībai ar lūgumu piešķirt viņam dzīvojamo platību.

Tikai atsevišķos gadījumos aprūpes centrs vēstulē pašvaldībai iekļāvis lūgumu klientam arī turpmāk nodrošināt nepieciešamo atbalstu. Vairumā gadījumu cita **informācija** (par klienta veselības stāvokli, sociālajām problēmām, klienta prasmēm, nepieciešamo atbalstu u.c.) **pašvaldības institūcijai vispār netiek sniegta**, izņemot tos gadījumus, kad persona ir izteikusi vēlmi saņemt grupu mājas (dzīvokļa) pakalpojumu. Būtiski norādīt, ka atsevišķas pašvaldības (piemēram, Krāslavas novada dome no VSAC „Vidzemes” filiāles „Allaži” par klientu [..], nosūtot 15.05.2013 vēstuli Nr.1-13/92) arī oficiāli pieprasot šo informāciju no aprūpes centra, to nav saņēmušas, kas ievērojami apgrūtina iespējas klientam sniegt atbalstu viņa sociālo problēmu risināšanā jaunajā dzīvesvietā.

Tādējādi, lai gan Labklājības ministrija tiesībsargam savā atbildes vēstulē ir norādījusi, ka 9 klienti no 13 klientiem ir uzsākuši pastāvīgu dzīvi, Tiesībsarga birojā analizētā informācija par 15 klientiem norāda uz to, ka tikai divos gadījumos var runāt par pozitīvu rezultātu, kad persona ir atgriezusies pašvaldībā (personai ir piešķirta dzīvojamā telpa) un viņai tiek nodrošināts nepieciešamais atbalsts. Šajos piemēros neietilpst situācijas, kas attiecas uz klientiem, kuri turpina pakalpojumu saņemt grupu mājā.

Vairākos gadījumos aprūpes institūcijas darbinieki klientu nogādājuši uz pašvaldību (piemēram, [..] no VSAC „Vidzeme” filiāles „Allaži” uz Rīgas patversmi, [..] no VSAC „Vidzeme” filiāles „Allaži” pie klientes draugiem Rīgā, labākajā gadījumā klienti nogādāti sociālajā dienestā, piemēram, [..] un [..] no VSAC „Vidzeme” filiāles „Allaži” uz Krāslavas novada domi un Siguldas novada domi), atbildīgās institūcijas savlaicīgi neinformējot vai sniedzot informāciju tikai telefoniski. Tādējādi jo īpaši apdraudot klienta tiesības un intereses, kā rezultātā vismaz viens klients pēc pakalpojuma pārtraukšanas nonācis psihoneiroloģiskajā slimnīcā, bet divi klienti pilnībā pazuduši no atbildīgo institūciju redzesloka un atrasti miruši, **iespējams, tāpēc, ka nav saņēmuši savlaicīgu palīdzību**. Pieļauju, ka Labklājības ministrija minētās situācijas, kas attiecas uz VSAC „Vidzemes” filiāles „Allaži” klientiem – [..] un [..], ir apzinājusi un veikusi dienesta izmeklēšanu. Būšu pateicīgs, ja par pārbaudes rezultātiem un izdarītajiem secinājumiem informēsiet arī Tiesībsarga biroju. Savukārt, gadījumā, ja izmeklēšana nav notikusi, lūdzu to nekavējoties veikt.

Divos gadījumos klients ir nonācis ģimenē, bet pašvaldība par klienta atgriešanos pašvaldībā nav saņēmusi ziņas no aprūpes institūcijas. Pašvaldība šajos gadījumos nekādu atbalstu personām nesniedz, jo ģimene, kurā persona dzīvo, nav vērsusies pēc palīdzības.

Tāpat jānorāda, ka vismaz piecos gadījumos klienti pēc pakalpojuma pārtraukšanas ir nonākuši pašvaldības aprūpes institūcijās, kas pēc būtības nozīmē, ka vienu institucionālo pakalpojumu ir nomainījis cits institucionālais pakalpojums.

[2]Uzskatu, ka attiecībā uz personām ar smagiem garīga rakstura traucējumiem, kuras vēlas izstāties no VSAC uz personīgā iesnieguma pamata, atbilstoši Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 28.panta 2.daļas 3.punktam, **automātiska pakalpojuma pārtraukšana tikai uz iesnieguma pamata, pilnvērtīgi nesadarbojoties ar pašvaldību atbildīgajām iestādēm, nav atbalstāma, kā arī šāda prakse nav cilvēktiesībām atbilstoša.**

Ņemot vērā to, ka atbilstoši Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām, VSAC klienti ir pieskaitāmi pie mazaizsargāto personu grupas, valsts kopumā ir atbildīga par šo personu tiesību nodrošināšanu un ievērošanu, uzsākot dzīvi sabiedrībā. Konvencijas 19.pantā nostiprinātās tiesības uz pastāvīgu dzīvesveidu un iekļaušanu sabiedrībā balstās uz trim galvenajiem jēdzieniem; izvēle, pieejami atbalsta pakalpojumi un tāda pati sociālo pakalpojumu un objektu pieejamība un atbilstība, kāda ir citiem sabiedrības locekļiem.

Tādējādi, no iepriekš minētā izriet, ka VSAC, pārtraucot pakalpojumu atsevišķos gadījumos ir balstījies tikai un vienīgi uz personas izteikto vēlmi, bet pilnībā ignorējis pārējos komponentus, kas attiecas uz klienta individuālo vajadzību izvērtējumu un nepieciešamību to nodrošināt jaunajā dzīvesvietā.

Uzskatu, ka šāda prakse neatbilst Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta piektajā daļā nostiprinātajam labas pārvaldības principam, kas sevī ietver atklātību pret privātpersonu un sabiedrību, datu aizsardzību, taisnīgu procedūru īstenošanu saprātīgā laikā un citus noteikumus, kuru mērķis ir panākt, lai valsts pārvalde ievērotu privātpersonas tiesības un tiesiskās intereses.

[3]Ievērojot minēto, aicinu Labklājības ministriju izvērtēt nepieciešamību papildināt Ministru Kabineta noteikumus Nr.288 „Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības saņemšanas kārtība” vai izstrādāt vadlīnijas, paredzot ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojuma pārtraukšanas uz personas iesnieguma pamata kārtību, kurā noteiktu pakalpojuma pārtraukšanas procesu (jo īpaši attiecībā uz pašvaldībai sniedzamo informācijas par klientu apjomu un veidu), kā arī atrunājot citus būtiskus jautājumus, kas attiecas uz aprūpes institūcijas un pašvaldības atbildību turpmākā atbalsta nodrošināšanai, tādējādi iedzīvinot labas pārvaldības principa piemērošanu.

Par veiktajiem pasākumiem, lūdzu sniegt informāciju līdz 2014.gada 30.janvārim.

Ar cieņu,
tiesībsargs

J.Jansons